

science fiction writers. The article drew attention to the system of own names, documented in a science fiction novel M. Rudenko «Ehe Son of the Sun – Phaeton», in the particular features of their use in the work.

Keywords: *literary onomastic, poetonym, anthropopoetonym, extralingual nomination, function.*

УДК 81'37=161.2

С. В. Олійник

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНОМОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ОЦІННИМИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ СУБСТАНТИВАМИ

У статті розглядаються особливості фразеологічних субстантивів, що вербалізують ціннісні концепти української мови. Розглянуто специфіку механізму номінації фразеологічними засобами ціннісних понять в картині світу україномовної спільноти.

Ключові слова: *оцінний фразеологічний субстантив, ціннісна картина світу, фразеологічна номінація, концепт, концептосфера, фразеологічна номінація.*

Стаття присвячена аналізу структурно-семантичних особливостей оцінних фразеологічних одиниць (далі ОФО) в українській мові типу *як з клоччя батіг* «ірон. поганий, нікудишній, зовсім непридатний для чогось, ніякий», *капустяна голова* «зневажл. некмітлива, неухажна людина».

Останні досягнення лінгвістичної науки свідчать про те, що увага дослідників, які працюють у межах когнітивно-дискурсивної парадигми, зосереджується на проблемах реконструкції різних фрагментів картини світу, на особливостях мовної етнічної свідомості, на виявленні культурно-мовних національних стереотипів, на визначенні взаємовпливу мови й культури [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 19]. «Одним із завдань когнітивної лінгвістики є встановлення елементарних одиниць мовної свідомості. Ці одиниці мають різні форми омовлення залежно від режиму роботи свідомості» [17, с. 13]. Однією з форм вербалізації таких елементарних компонентів мовної свідомості є фразеологічні одиниці.

Метою статті є розгляд особливостей семантики й структури ОФО, які вербалізують концептосфери ЛЮДИНА й ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ в українській мові та аналіз особливостей оцінної фразеологічної номінації в українській мові. Матеріалом дослідження слугували отримані методом суцільної вибірки 1812 ОФО з опорним компонентом-іменником в українській мові. Корпус ОФО дослідження визначався за «Словником фразеологізмів української мови» [СФУМ] з перевіркою за найбільш авторитетними фразеологічними, тлумачними, лінгвокраїнознавчими, етимологічними й енциклопедичними словниками української мови [АУФС, ЕСУМ, НТСУМ, СУІ, УС]. Наведені у статті приклади мовного матеріалу містять тлумачення досліджуваних ФО, які були отримані із Словника фразеологізмів української мови В. М. Білоноженка [СФУМ], що був базовим джерелом добору мовних одиниць.

У результаті аналізу українських ОФО із опорним компонентом іменником отримані дані про особливості структурування української ціннісної картини світу та її вербалізації фразеологічними засобами. Було виділено такі концептосфери: ЛЮДИНА (*жовтороте пташеня* «молода, недосвідчена людина», *не до Петра, а до Різдва* «хто-

небудь немолодий, похилого віку», *мішок з кістками* «дуже худа, виснажена людина», *ні з плечей, ні з очей* «зовні непривабливий, непоказний (про людину)», *порохня сиплеться* «хтось дуже старий», *як риба з водою* «дружно, мирно, у злагоді», *чужі руки* «вороги, люди протилежного стану, поглядів», *продажна шкура* «той, хто зраджує кого-, що-небудь», *не нашого пера птах* «людина іншого кола, іншої суспільної ваги») і ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ (*Секрет Полішинеля* «таємниця, яка давно всім відома; уявна таємниця», *Адамові слізки* «жарт, горілчані напої», *на риб'ячому хутрі* «ірон. який погано гріє (про верхній одяг)», *скляний бог* «алкогольні напої», *собача радість* «дешева ковбаса низької якості», *слизький карбованець* «нечесно здобуті гроші», *цар тьми* «чорт», *Гнат безп'ятий* «евф. біс, чорт, нечиста сила», *дута цифра* «навмисне перебільшені показники, які не відповідають дійсності», *менший брат* «ірон. український народ та інші народи колишнього Радянського Союзу щодо росіянина»). Кількісна характеристика концептосфер, в об'єктивації яких в українській мові беруть участь ОФО, подана в табл. 1.

Таблиця 1

Кількісна характеристика концептосфер, що вербалізуються ОФО в українській мові

Концептосфера	Кількість одиниць	%	Приклади
ЛЮДИНА	1645	91	<i>жовтороте пташеня</i> «молода, недосвідчена людина», <i>не до Петра, а до Різдва</i> «хто-небудь немолодий, похилого віку», <i>сорочин хвіст</i> «фам. язиката жінка», <i>як та баба Палажка (Параска)</i> «язикатий, чванливий, пихатий».
ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ	105	6	<i>Секрет Полішинеля</i> «таємниця, яка давно всім відома; уявна таємниця», <i>на риб'ячому хутрі</i> «ірон. який погано гріє (про верхній одяг)», <i>собача радість</i> «дешева ковбаса низької якості», <i>слизький карбованець</i> «нечесно здобуті гроші», <i>цар тьми</i> «чорт», <i>Гнат безп'ятий</i> «евф. біс, чорт, нечиста сила», <i>сон рябої кобили</i> «нісенітниця, безглуздя, дурниця», <i>Фільчина грамота</i> «несхв. документ, що не має юридичної сили; папірець, який нічого не означає»).
ІНШІ	62	3	
ВСЬОГО:	1812	100	

Результати аналізу свідчать про більшу значущість концептосфери ЛЮДИНА, яка вербалізується в українській мові 91% ОФО, що свідчить про значні можливості української фразеологічної системи відображати антропоцентричний характер оцінного маркування позамовних сутностей, а також про аксіологічну значущість вказаної концептосфери й про універсальний характер цінностей, що є в основі національного менталітету українського мовного співтовариства. Кількість ОФО, що об'єктивують концептосферу ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ в українській мові, становить 6% від загальної кількості ОФО у відповідній частині корпусу. Це вказує на антропоцентричність української оцінної фразеології.

Група концептів, яка асоціюється з уявленнями про людину як біологічну особу, включає концепти *ЗОВНІШНІСТЬ*, *ВІК*, *НАЦІОНАЛЬНІСТЬ*, *ЗДІБНОСТІ*, *ЖИТТЯ*, *СМЕРТЬ*, *ХВОРОБА*. Концепти, що характеризують людину як особу соціальну, є такими: *МІЖСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ*, *ПОВЕДІНКА*, *ХАРАКТЕР*, *СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС*, *ПРАЦЯ*, *ПРОФЕСІЯ / РІД ЗАНЯТЬ*, *МОРАЛЬНІ ЯКОСТІ*, *ВЛАДА*, *ДОСВІД*, *СВІТОГЛЯД*. Група емоційних концептів вербалізується ОФО, пов'язаними з різними емоціями, наприклад: *УДАЧА / НЕУДАЧА*, *УСПІХ*, *НЕБЕЗПЕКА*, *ЛЮБОВ (КОХАННЯ)*, *ЗДИВУВАННЯ* та ін. Специфічний характер суміжних концептів дозволяє виділити їх в окремий вузол, що складається з таких концептів, як *КІЛЬКІСТЬ*, *МІСЦЕ*, *ЧАС*, *СИМВОЛ* та ін. Група суміжних концептів різнопланова, оскільки поняття, що асоціюються з цими концептами, пронизують різні аспекти, пов'язані з людиною та її діяльністю: *ДІЯ*, *СТАН*, *ПОДІЯ* та ін. Результати аналізу свідчать про перевагу в українській мові ОФО, які вербалізують групу концептів, що асоціюються з поняттями, які характеризують людину за соціальною ознакою (35%). Друге місце посідають суміжні концепти (31%). На третьому місці – група концептів сприйняття. Група концептів *ОСОБА БІОЛОГІЧНА* об'єктивується в українській мові 14% ОФО. На периферії – ОФО, які репрезентують емоційні концепти. Це пояснюється емотивною маркованістю україномовних ОФО, які вербалізують різні сфери буття й об'єктивують різні концепти, віднесені нами до різних груп.

До складу концептосфери *ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ* входять концепти на позначення природного (географічного), рукотворного, культурного та суспільного оточення. В українській мовній свідомості уявлення про суспільне оточення людини значно превалюють над іншими, що зафіксовано у фразеологічній картині світу пор., наприклад, з англійською фразеологічною картиною світу, в якій всі групи концептів концептосфери *ОТОЧЕННЯ ЛЮДИНИ* перебувають приблизно в рівному співвідношенні, тобто є однаково релевантними для англійської мовної свідомості (див. [Олійник 2008]). На другому місці перебувають ОФО, які вербалізують уявлення про рукотворне оточення людини. ОФО, пов'язані з культурно-духовним оточенням, в українській мові менш численні. Об'єктивація фразеологічними засобами уявлень про природне (географічне) оточення для української мови не характерна.

Кількісний аналіз мовного матеріалу засвідчив, що найбільш значущими у фразеологічному тезаурусі мовної особистості в українській ціннісній картині світу є концепти, наведені в табл. 2.

Детальний аналіз цих концептів міститься у [18]. У результаті фреймового аналізу виявлено, найбільш широкий семантичний обсяг характерний для концептів *ЗОВНІШНІСТЬ*, *ЗДІБНОСТІ*, *МІЖСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ*, *СТАН*. Концепт *СТАН* в українській мові відрізняється абстрактною семантикою, що пояснює кількісне превалювання ОФО, які вербалізують цей концепт. Отже, чим абстрактніший семантичний обсяг концепту, тим більшою кількістю номінацій він презентований. Концепт *СВІТОГЛЯД* в українській мові оцінними фразеологічними одиницями не виражений. Українська фразеологічна картина світу характеризується більшим ступенем емотивності. Зв'язок емотивного й оцінного компонентів найбільш яскраво виявляється в концептах *МІЖСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ*, *СТАН*, *ХАРАКТЕР*, *ПОВЕДІНКА*. *КІЛЬКІСТЬ*, що лексикографічно марковано позначками жарт., ірон., зневажл., лайл.

Таблиця 2

Найбільш значущі концепти у фразеологічному тезаурусі мовної особистості в україномовній ціннісній картині світу

Концепт	Приклади
Особа біологічна	
<i>ЗОВНІШНІСТЬ</i>	<i>Христя в намисті</i> «ірон. неохайно, без смаку вдягнена дівчина або жінка», <i>верства кембердянська (пирятинська, чугуївська, мальована)</i> «жарт. або несхв. дуже висока на зріст людина».
<i>ЗДІБНОСТІ</i>	<i>ні до ладу ні до прикладу</i> «не здатний ні до чого, нікчемний, незугарний і т.ін.», <i>без царя в голові</i> «розумово обмежений, недалекий», <i>бите око</i> «хтось досвідчений, все відразу помічає, добре орієнтується в чомусь», <i>макітра розуму</i> «жарт. хтось розумний, розсудливий, кмітливий і т.ін.», <i>і швець, і жнець, і на (в) дуду грець</i> «той, хто вміє все робити, вправний, тямущий у будь-якій справі».
Особа соціальна	
<i>МІЖСОБИС-ТІСНІ СТОСУНКИ</i>	<i>The blue-eyed boy</i> «улюбленець», <i>a snake in the grass</i> «потайна гадюка, таємний ворог», <i>свій брат</i> «людина однакова за становищем, світоглядом і т.ін., однодумець», <i>як (мов, ніби і т.ін.) кіт (кішка) з собакою</i> «без злагоди, постійно ворогуючи, сварячись і т.ін.».
<i>ПОВЕДІНКА</i>	<i>як мотовило</i> «жарт. 1. дуже жвавий, неспокійний, енергійний, метушливий і т.ін.», <i>як сич</i> «2. невеселий, похмурий», <i>кирпа вгору</i> «хто-небудь тримається з погордою, зарозуміло, зверхньо дивиться на кого-небудь», <i>як до царя на іменини</i> «дуже поспішаючи», <i>як мухи в окропі</i> «жарт. проворний, швидкий».
<i>ХАРАКТЕР</i>	<i>A stiff upper lip</i> «витримка, мужність, цілковите самовладання», <i>a Nosey Parker</i> «людина, що усюди суне свій ніс; понад міру цікавий», <i>a stick and a stone</i> «розм. суха, безсердечна людина»; <i>не з заячого пуху</i> «небоязкий, хоробрый, сміливий», <i>Страшків син</i> «перев. ірон. боязка, ляклива людина», <i>заяча душа</i> «боязка, полохлива людина», <i>баглаї напали (вкинулися)</i> «хто-небудь не хоче працювати, ставши лінивим, млявим», <i>тютя з полив'яним носом</i> «зневажл. нетямуща, безвільна людина».
Концепти сприйняття	
<i>КІЛЬКІСТЬ</i>	<i>як сміття</i> «дуже багато; безліч», <i>як у бездонну (діряву) бочку</i> «у великій кількості; безконечно, марно», <i>три мішки гречаної вовни (і всі неповні)</i> «2. зневажл. зовсім небагато», <i>як кіт наплакав</i> «дуже мало», <i>півтори каліки</i> «ірон. дуже мало», <i>крапля в морі</i> «дуже мізерна, незначна частина чогось великого, цілого», <i>дірка від бублика</i> «абсолютно нічого», <i>дідька лисого</i> «2. нічого; зовсім, абсолютно нічого», <i>як собака на висівки</i> «вульг. дуже, надто», <i>як мед, то ложкою</i> «уживається для вираження надмірного прагнення до чогось, як вияв надмірності в чому-небудь, занадто».
Суміжні концепти	

ДІЯ	дим коромислом (стовпом) «1. шум, гамір, безладдя, колотнеча», як (мов, ніби) Марко з пасльону «зі сл. вискакувати, вилітати жарт. раптово, несподівано, недоречно», котячий концерт «безладні співи, музика».
СТАН	як сови ночували в голові «хто-небудь відчуває сильний головний біль від втоми, безсоння і т.ін.», як викручена ганчірка «дуже стомлений, знесилений», як хмара «дуже сумний, похмурий, невеселий, невдоволений», як у вогні «у нестерпних фізичних або моральних муках».

Серед номінативних механізмів в українській мові домінує непряма компонентно-зумовлена номінація. Переважає метафоричний номінативний механізм, оскільки метафора, порівняно з метонімією, є потужнішим засобом створення образності, бо розкриває більш глибокі зв'язки між зіставлюваними явищами. В українській мові найчастіше переноси відбуваються в семантичній сфері об'єктів реальної дійсності. Для ОФО релевантними є моделі напрямків переносу, орієнтовані на людину й за джерелом метафоризації та за її результатом, що свідчить про вияв принципу «подвійного антропоцентризму». Домінантним джерелом переносів значень для ОФО української мови слугує матеріальна дійсність, що підтверджується перевагою переносів в усі поняттєві сфери зі сфер «фізична дія або стан», «фізіологічне явище, дія або стан», «зовнішня характеристика», «психічний стан», «положення (розташування) в просторі» та ін. Серед пріоритетних сфер-реципієнтів фразеологічних значень є такі поняттєві сфери, як «поведінка "характер"», «міжособистісні стосунки», «соціальний стан», «положення (розташування) у просторі», «зовнішній вигляд», «дія широкого змісту».

У номінативних процесах в українській фразеології значною є роль анімалістичного компонента. Найчастіше у створенні оцінної фразеологічної семантики разом з іншими компонентами беруть участь такі: *свиня, риба, кіт, кури (курка), жаба, муха, птах (птиця), собака (як свиня в хомуті* «ірон. негарно, неадекватно», *скажений собака* «уживається як лайка», *як мокра курка* «безвольна, нерішуча, жалюгідна на вигляд людина», *як кіт до миші* «жадібно, пристрасно», *як муха на спасівку* «хтось злий, сердитий, уїдливій», *жаба сидить під серцем* «кого-небудь охоплює передчуття чогось поганого, неприємного», *дрібна пташка* «той, хто не займає значного становища у суспільстві»). В українській мові ОФО з анімалістичним компонентом беруть участь у вербалізації таких концептів: *ПОВЕДІНКА, ХАРАКТЕР, СТАН, ЗОВНІШНІСТЬ, СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС, ДІЯ, КІЛЬКІСТЬ* (як *півень розмальований* «погано, без смаку, строкато одягнений», *зблукана вівця* «людина, яка перервала стосунки з тим середовищем, до якого раніше належала, або яка збилася з правильного життєвого шляху», *сорочин хвіст* «фам. язиката жінка», *ніякий собака* «зневажл. ніхто», *підколотна гадюка* «лайл. підступна, зловмисна людина»). Значною є кількість ОФО з анімалістичним компонентом, що актуалізують слот *ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЇ* концепту *ДІЯ* (як *потайний собака* «підступно, таємно», *як собака на посвист* «охоче, слухняно», *як віл обуха* покійрно, приречено, безнадійно»). Такі одиниці також вербалізують концепт *КІЛЬКІСТЬ* (як оселедців у бочці дуже багато когось, тіснодесь (про велику кількість людей у якомусь приміщенні), як бджіл у вулику дуже багато, безліч), а також уживаються у мовленні як лайка. Варто підкреслити, що значення кількості виражають, здебільшого, ОФО компаративного типу, причому зоонім може бути як у формі іменника, так і прикметника. В українській частині корпусу відмічено синонімічне вживання зоонімічних компонентів у складі ОФО, наприклад, *із заячий (гороб'ячий, жаб'ячий) скік* «дуже мало», *ведмідь (слон) на вухо наступив* «хто-небудь

зовсім не має музичного слуху», як *цап (вовк) у зорях* «ірон. уживається як категоричне заперечення змісту зазначених слів» та ін.

Значною в українській фразеологічній картині є роль антропонімічного компонента. Серед власних імен-компонентів ОФО в українській мові знаходимо імена людей (*Макар – куди Макар телят не гаяв, Марко – як Марко в пеклі, Хома – Хома невіруючий, Христя – Христя в намисті, Сірко – як Сірку на перелазі*), літературних героїв (*Котопська відьма, Робінзон на безлюдному острові*), міфоніми (*Прометей вогонь, Геркулесові стовпи*), біблеїзми (*Адамові діти, Страшний Суд, як на Великдень, не до Петра, а до Різдва*).

Українська мова демонструє велику розмаїтість структурних моделей ОФО. Найбільш продуктивними є як (мов, ніби)+Імен., Прикм.+Імен., Імен.+Імен., Імен.+Дієсл., які можуть розгортатися в багатоконпонентні структури: як+Імен.+прийм.+Імен., як+Прикм.+Імен., і+Імен.+і+Імен., ні+Імен.+ні+Імен., прийм.+Імен., Прикм.+Прикм.+Імен., Прикм.+Імен.+спол.+ Прикм.+Імен., Імен.+Дієсл. (*молочні ріки і киселеві (масляні) береги* «заможне, повне статку, безтурботне життя», *як рак на мілкому* «без засобів існування, без підтримки, без грошей», *у сльозах* «2. бідуючи, у нестатках, злиднях», *і холод і голод* «важкі життєві умови з великими матеріальними нестатками», *ні двору, ні тину* «хто-небудь бідний, нічого не має», *тільки душа залишилася* «хто-небудь зубожів, збіднів»). Частина ОФО функціонують у структурі речення (*вітер у кишенях свистить (гуляє, віє)* «1. немає грошей; 2. хто-небудь бідний, не має грошей»).

Аналіз емпіричного матеріалу засвідчив, що культурні компоненти в різних мовах не збігаються або виявляють різну фразеологічну продуктивність, що пояснюється важливою роллю екстралінгвістичних факторів у виникненні національної специфіки ОФО. Під час аналізу мовного матеріалу було виявлено, що найбільш продуктивними джерелами ФО з культурним компонентом в українській мові є реалії повсякденного життя й побуту, звичаї, вірування, фольклор, народно-поетична творчість. Саме в цих ФО найбільш помітні національно-специфічні моменти відбиття й сприйняття українцями навколишньої дійсності. Інтернаціональними є ОФО-біблеїзми, ОФО, пов'язані з античною міфологією, історією, літературою. Значення ОФО не завжди може бути буквально співвіднесене з її внутрішнім образом. Для правильного розуміння й трактування необхідні вагомі фонові знання, на підставі яких можливе тлумачення тієї або іншої мовної одиниці.

Перспективним видається вивчення вихідних вільних словосполучень, що слугували прототипами ОФО для подальших розробок понять образності й внутрішньої форми ФО різних мов.

Список використаної літератури

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К. : Наук. думка, 1989. – 135 с.
2. Алефиренко Н. Ф. Теоретические основы учения о «внутренней форме» фразем / Н. Ф. Алефиренко // Семантика языковых единиц. – М., 1996. – С. 128-130.
3. Алешкевич С. С. Новые тенденции в развитии фразеологического фонда английского языка / С. С. Алешкевич // Английский лексикон в когнитивно-дискурсивной парадигме : сб. науч. тр. – М. : МГЛУ, 2001. – Вып. 457. – С. 86-100.
4. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспекти : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / О. Л. Бессонова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 463 с.
5. Богатырева С. Т. Национально-культурная семантика фразеологии современного английского и немецкого языков / С. Т. Богатырева // Единицы

- и категории современной лингвистики : сб. ст., посвящен. юбилею В. Д. Калиущенко. – Донецк : ООО «Юго-Восток ЛТД», 2007. – С. 29-39.
6. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филол. науки. – 2001. – № 1. – С. 64-72.
 7. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / И. А. Голубовская. – К. : Издат.-полиграф. центр «Киевский университет», 2002. – 293 с.
 8. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / О. В. Городецька ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 182 с.
 9. Денисенко С. Н. Когнітивні основи міжмовних контактів в аспекті культурної специфіки у фразеології / С. Н. Денисенко // Матеріали всеукраїнської конференції з проблем вищої школи : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2002. – С. 15-17.
 10. Добровольский Д. О. Национально-культурная специфика во фразеологии (I) / Д. О. Добровольский // Вопр. языкознания. – 1997. – № 6. – С. 37-42.
 11. Зубач О. А. Національно-культурна своєрідність семантики фразеологічних одиниць з колористичним компонентом у сучасній німецькій мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / О. А. Зубач ; Донец. нац. ун-т. – Луцьк, 2007. – 229 с.
 12. Ковалева Л. В. Фразеологизм в когнитивном аспекте / Л. В. Ковалева // Гуманитаризация обучения и актуальные проблемы лингвистики : межвуз. сб. науч. тр. – Воронеж : ВГУ, 2001. – С. 51-55.
 13. Ковшова М. Л. Культурно-национальная специфика фразеологических единиц (когнитивные аспекты) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / М. Л. Ковшова ; РАН, Ин-т языкознания. – М., 1996. – 22 с.
 14. Корнилов О. А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / О. А. Корнилов. – М. : Изд-во МГУ, 1999. – 341 с.
 15. Рябцева Н. К. Контрастивная фразеология в культурном контексте / Н. К. Рябцева // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации : сб. науч. тр. МГЛУ. – М., 1999. – Вып. 444. – С. 133-142.
 16. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти) : моногр. / О. О. Селіванова. – К. : Брама, 2004. – 276 с.
 17. Караулов Ю. Н. Об эквивалентности когнитивных единиц в двух режимах работы языкового сознания / Ю. Н. Караулов // Стилистика и теория языковой коммуникации : тез. докл. III Междунар. конф., посвященной 100-летию И. Р. Гальперина 20-21 апр. 2005 г. – М., 2005. – С. 13-16.
 18. Олійник С. В. Оцінні фразеологічні одиниці в англійській та українській мовах: лінгвокогнітивний аспект [Текст] : дис... канд. філол. наук: 10.02.17 / С. В. Олійник // Донецький національний університет. – Донецьк, 2008. – 243 с.
 19. Gibbs R. W. Psycholinguistic Studies on the Conceptual Basis of Idiomaticity / R. W. Gibbs // Cognitive Linguistics. – Berlin : Mouton de Gruyter. – 1990. – Vol. 1-4. – P. 417-451.

Список лексикографічних джерел

20. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2005. – 1056 с.
21. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / АН УРСР, Ін-т

- мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол. О. С. Мельничук та ін. – К. : Наук. думка, 1983 – 1989. [ЕСУМ]
22. Словник українських ідіом / уклад. Г. М. Удовиченко. – К. : Рад. письменник, 1968. – 461 с.
23. Словник української мови : в 11 т. / редкол. І. К. Білодід, А. А. Бурячок, В. О. Винник та ін. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980. [СУМ]
24. Словник фразеологізмів української мови / уклад. : В. М. Білоноженко. – К. : Наук. думка, 2003. – 1104 с. [СФУМ]
25. Українська мова : енцикл. / за ред. В. М. Русанівського ; НАН України. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
26. Українські символи / М. Дмитренко, Л. Іваннікова, Г. Лозко та ін. ; за ред. М. К. Дмитренка. – К., 1994. – 140 с.
- Стаття надійшла до редакції 16 лютого 2013 р.

S. V. Oliinyk

**PECULIARITIES OF UKRAINIAN EVALUATIVE MODEL OF THE WORLD
REPRESENTED BY PHRASEOLOGICAL SUBSTANTIVES**

The article deals with semantics and structure of evaluative phraseological units in Ukrainian. The above mentioned phraseological units represent evaluative concepts that constitute the Ukrainian language value system. As the conceptual analysis of the evaluative phraseological units presupposes their description as a system of concepts, it brings into the open the principles of the semantic organization of phraseological units, which verbalize the values of the corresponding language community. The cognitive mechanisms of value notions nomination in the Ukrainian linguistic model of the world by means of phraseology have been determined.

Keywords: *evaluative phraseological meaning, evaluative model of the world, conceptual sphere, concept, phraseological nomination.*